

Fuster de tot

«*Si el millor que pot fer-se per a una llengua és parlar-la, el millor homenatge per a un escriptor català és llegir-lo arreu dels Països Catalans*»

Aquesta setmana, Joan Fuster hauria fet 99 anys. El 2022, doncs, se'n celebrarà el centenari del naixement, que serà commemorat oficialment per la Generalitat, tant la d'amunt com la d'avall. I ja se'n preveuen tot d'iniciatives per honorar la memòria del que ha estat un dels intel·lectuals més destacats dels Països Catalans, al segle XX, si no el que més. Preparant-ne el terreny i avançant-se als esdeveniments, tres editorials n'han publicat un llibre cadascuna, dos amb obra de l'autor i un altre amb un estudi sobre Fuster.

Es tracta d'Escrits de combat, a Tres i Quatre, que inclou *Questió de noms, El blau en la senyera, Ara o mai, País Valencià, per què?* i *Cultura nacional i cultures regionals als Països Catalans*, amb pròleg de qui signa i epíleg de F. Garcia-Oliver, tot i que, en realitat, no és possible trobar un sol text fusterià, per modest que sigui en extensió, al qual no pugui aplicar-se el qualificatiu, precisament, de *combatiu*. Al seu torn, Antoni Rico Garcia, a l'editorial Afers de Catarroja, és l'autor de l'assaig *Joan Fuster i el pensament nacional. Entre el problema i el programa*, una obra molt útil i ben documentada per endinsar-nos en la dimensió més cívica del pensament de l'escriptor i constatar-ne l'envitricollada xarxa de contactes, complicitats i influències que va anar teixint al llarg de la vida. I aquí dalt, ha despuntat també Comanegra amb *Joan Fuster. Figura d'assaig*, encertada selecció d'articles sobre literatura i cultura, a cura d'Antoni Martí Monterde.

De fet, si existeix al nostre país un autor realment polièdric aquest és, sens dubte, Joan Fuster. Poeta, crític de literatura, art i música, historiador, traductor, assagista, periodista, en definitiva, escriptor ben raçat, que deien amb naturalitat els anys 30, ara amb permís de SOS Racisme. El *Tot Fuster* de què parlava adés Toni Mollà, podria complementar-se amb la variant *Fuster de tot*, perquè de la seva ploma va sortir una mica de tot, una obra extensa i variada, amb l'objectiu central de *crear consciència* entre els lectors, formats, en primer lloc, pels seus compatriotes. Consciència de civilitat, crítica, lliurepensadora, partidària del matis i la dissidència sobre els afers comuns i enfront de la veritat oficial, per a poder fer-se una idea de la vida i del món, de la cultura i del poder, començant per la mateixa identitat lingüística i nacional, tant individual com col·lectiva.

Bon coneixedor de la literatura francesa i, sobretot dels coneguts com a ?moralistes?, embarcat en un vaixell que va per una mar on navegaven també des de Montaigne fins a Voltaire, Fuster traduí fins a cinc obres d'Albert Camus, un autor del qual se sentí sempre molt a prop. Ell és l'autor de la versió catalana de *L'étranger*, l'única llengua europea que, juntament amb el polonès, en tradueix el títol no pas com ?L'estranger?, com es fa generalment, sinó com ?L'estrany?. Una singularitat, aquesta, que lligada amb el polonès, precisament, donaria per a moltes consideracions si disposéssim de prou temps i espai per a permetre'ns-en el luxe.

Des del carrer de sant Josep, a Sueca, va bastir una obra impressionant i convertí casa seva en una mena de lloc iniciàtic de peregrinació on joves i grans, escriptors, intel·lectuals, professors, acadèmics, músics, artistes i polítics acudien amb regularitat per a poder fruit, en primera persona, del *Tot Fuster*. Transgressor de l'ordre mental establert, amb una vastitud cultural enorme i una agudesa en la reflexió veritablement colossal, la seva ascendència i capacitat de seducció sobre personatges tan diversos com Raimon Pelegero o Josep Pla és indicativa de la fortalesa d'un gegant com ell, que regnava en el paradís de la seva biblioteca, enmig de munts de llibres, revistes i papers, el fum amical del tabac i la flaire del whisky que s'anava ensenyorint de l'estança a mesura que avançava la nit i la conversa enfilava la matinada o la primera llum del dia, a trenc d'alba.

Potser paradoxalment, o no, va ser Josep Pla qui millor va definir la seva personalitat: *¿Fuster és un element normal de la totalitat de la nostra àrea lingüística?* I potser ja és hora de dir que, si més no al Principat, mentre les primeres dècades del segle passat un referent indiscutible va ser Rovira i Virgili, com ho fou Vicens Vives per als partits d'ordre d'esquerres i de dretes, durant el franquisme, Joan Fuster i Ortells és, aquí, el personatge més destacat i amb una influència més gran, que encara perdura, sobre els sectors intel·lectuals, cívics i polítics, bàsicament progressistes, però no exclusivament. I és l'únic que ho és no pas a nivell regional, d'aquí dalt, d'allà baix o de mar endins, sinó un veritable referent nacional a tots els Països Catalans.

I ho és en l'ampli ventall que va des de sectors de la burgesia catalana, la democràcia cristiana d'amunt i la d'avall, liberals, socialistes comunistes, extrema esquerra, independentistes i tutti quanti. Tant és així que, avui, a més de València, Barcelona i Palma, no hi ha cap gran ciutat dels Països Catalans al sud dels Pirineus, llevat de Castelló de la Plana (però sí a L'Alcora, Benicarló, Benicàssim, Cabanes, Vila-real, Vinaròs, etc.) que no tingui un carrer, un passeig, una avinguda, una plaça, un parc, un jardí, una escola, un institut, un centre cívic que no porti el seu nom, circumstància que no ocorre amb cap altre nom més, enlloc.

Fuster va aportar als valencians la consciència que eren un poble i que existien com a país, i a la resta dels Països Catalans un horitzó de retrobament en la plenitud nacional i la diversitat interna. I va fer-ho sense defugir la crítica mordaç a la mirada *nacional* de molts dels catalans del Principat, tan *regional* encara avui, tan inconsistent, tan provinciana, tan carrinclona, sense estalviar tampoc crítiques al paper d'una burgesia valenciana que aviat deixà de ser-ne i a l'intent de segrest i domesticació per l'espanyolisme de certes manifestacions de la cultura popular.

Propietari d'un llenguatge fluid, capaç de barrejar un registre acadèmic amb expressions i imatges que freqüen la col·loquialitat més sorprenent, fins a aconseguir una prosa d'una vivor refrescant, amb fiblades fulminants d'enginy, fa honor com ningú a casa nostra a la definició de l'IEC sobre l'intel·lectual: *¿Persona que té una certa capacitat de pensar la realitat social i cultural i d'influir críticament en l'opinió mitjançant l'assaig o la presència en els mitjans de comunicació?* Així ho va fer mitjançant conferències, parlaments en actes cívics i culturals, llibres, pròlegs, traduccions i articles en diaris i revistes, del país i de l'exili.

El napolità Costanzo Di Girolamo va descriure'l com un *¿scrittore europeo di prima grandezza?*, que, malauradament, és encara avui poc traduït i mal conegut al vell continent, malgrat que els seus aforismes i reflexions sobre la vida, la cultura i la quotidianitat conserven tota la vigència en la ploma d'ell, per a qui *¿morir-se deu ser deixar d'escriure?* Però, als quasi 30 anys de la seva mort, si el millor que pot fer-se per a una llengua és parlar-la, el millor homenatge per a un escriptor català és llegir-lo arreu dels Països Catalans, territoris sobre els quals investigà, teoritzà i defensà, amb un coratge, una decisió i una fermesa a prova de bomba. Tornar a Fuster, sempre dona saba nova a paraules velles.